

Arbetssterapi-nutid och framtidsspan

Erika Johansson, Professionspolitisk
handläggare m pressansvar

Framtidens utmaningar kräver nya angreppssätt och förhållningssätt- Nära Vård

Förändrad demografi

- Fler äldre som lever längre
- Urbanisering
- Ökad migration
- Ökad segregering

Mer välfärd, men mindre resurser

- Minskat skatteunderlag
- Stora utmaningar när det gäller kompetensförsörjning

Vi måste fokusera på att göra rätt

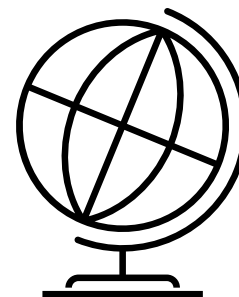
- Rätt person,
- rätt insats,
- i rätt tid,
- på rätt sätt och
- på rätt plats

En himla massa utredningar...

- Effektiv vård (SOU 2016:2)
- God och nära vård (SOU 2017:53) (SOU 2018:39) (SOU 2019:29) (SOU 2020:19) (SOU 2021:6)
- Digifysiskt vårdval (SOU 2019:42)
- Informationsöverföring inom vård och omsorg (SOU 2021:4)
- Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34) (SOU 2021:78)
- Från delar till helhet - En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93) (SOU 2023:5)
- Vägen till ökad tillgänglighet – delaktighet, tidiga insatser och inom lagens ram (SOU 2022:22)
- Nästa steg – Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41)
- Uppdrag att möjliggöra bättre tillgång till hälso- och sjukvård i hela landet genom främjande av etablering i glesbygd (Ds 2023:23)
- Utredning av stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård (SOU 2024:72)
- Behörighetsutredningen
- Vårdansvarskommitten
- Elevhälsoutredningen
- Utredning om behovsstyrd vård
-

Inget svenskt fenomen

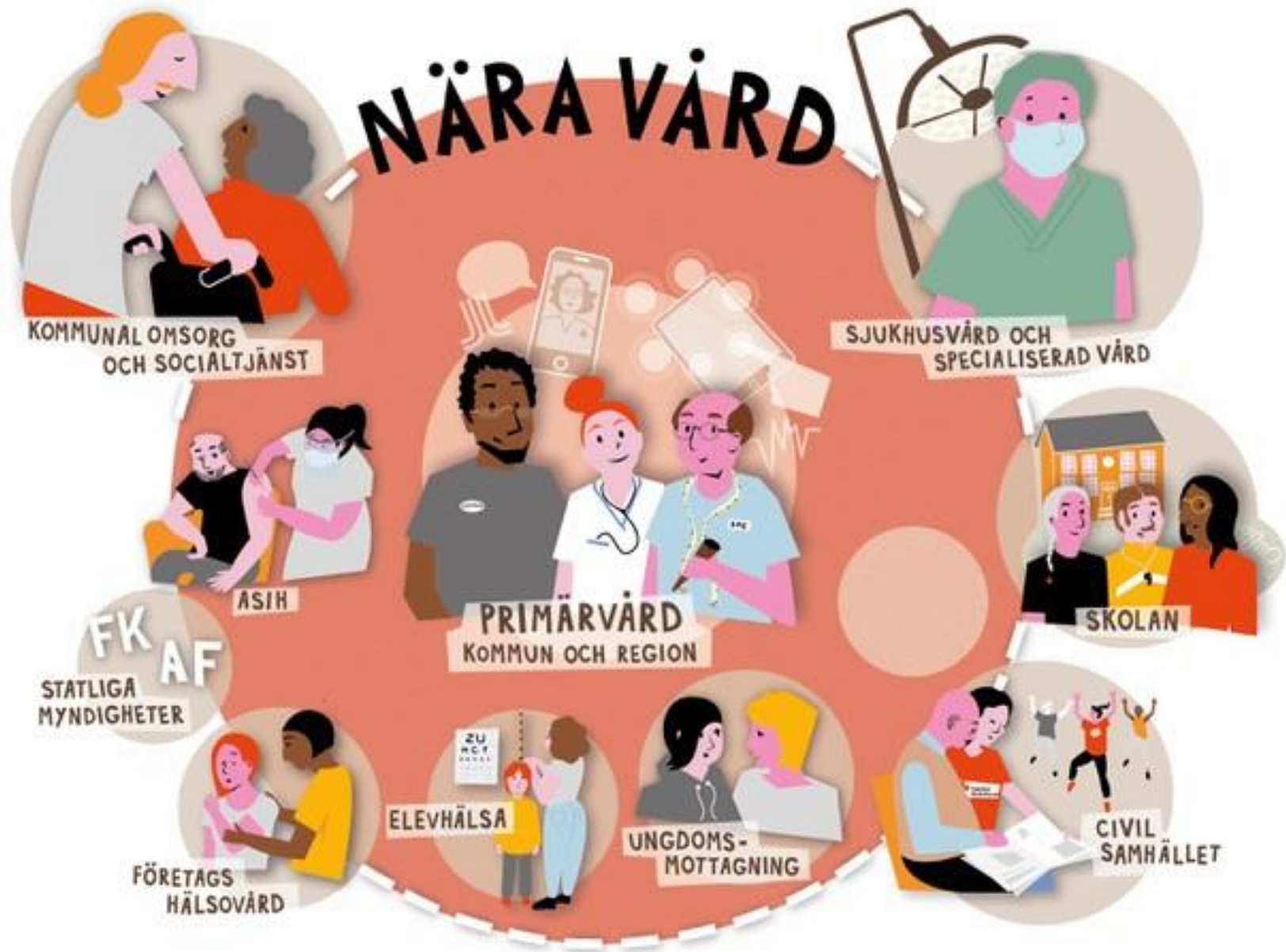

- Nära vård = integrated care
- Ligger linje med WHO:s mål att åstadkomma allmän hälso- och sjukvård (Universal Health Coverage, UHC) runtom i världen
- Fokus är att skapa ett skifte inom dagens hälsosystem, Från ett organisatoriskt fokus på sjukdomar och institutioner, till ett system som är designat för människor

Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – inte bara en primärvårdsreform

- "Hälso- och sjukvården bör ställa om så att primärvården är navet i vården och samspelar med annan hälso- och sjukvård och med socialtjänsten.
- Målet med omställningen av hälso- och sjukvården bör vara att patienten får en god, nära och samordnad vård som stärker hälsan.
- Målet bör också vara att patienten är delaktig utifrån sina förutsättningar och preferenser och att en effektivare användning av hälso- och sjukvårdens resurser ska kunna uppnås."

Riksdagsbeslut november 2020

FRÅN FOKUS
PÅ ORGANISATION

- TILL FOKUS PÅ
PERSON OCH RELATION

FRÅN ISOLERADE VÅRD
OCH OMSORGSINSATSER

- TILL SAMORDNING UTIFRÅN
PERSONENS FOKUS

NÄRA VÅRD

FRÅN REAKTIV

- TILL PROAKTIV OCH HÄLSOFRÄMJANDE

FRÅN INVÅNARE
OCH PATIENTER
SOM PASSIVA MOTTAGARE

- TILL AKTIV MEDSKAPARE

Omställningen till Nära Vård

- Ett paradigmskifte - förflyttning i resurser, kompetenser och tänk, som omfattar alla huvudmän och vårdnivåer
- Personcentrerat förhållningssätt i alla aspekter av möten
 - satsa på fysisk, kognitiv, kommunikativ och digital tillgänglighet
- Ökat fokus på hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande insatser
- Digifysisk hälso- och sjukvård
 - Tänk "digital first"
- Interprofessionell kompetens och teamsamverkan
 - Att kontinuerligt lära om, av och med varandra – hela tiden

HSL13 a kap. Primärvårdens grunduppdrag

§ 1 Regioner och kommuner ska inom ramen för verksamhet som utgör primärvård särskilt

1. tillhandahålla de hälso- och sjukvårdstjänster som krävs för att tillgodose vanligt förekommande vårdbehov,
2. se till att vården är lätt tillgänglig,
3. tillhandahålla förebyggande insatser utifrån såväl befolkningens behov som patientens individuella behov och förutsättningar,
4. tillhandahålla rehabiliterande insatser utifrån patientens individuella behov och förutsättningar, (from 1/1 2024)
5. samordna olika insatser för patienten i de fall det är mest ändamålsenligt att samordningen sker inom primärvården, och
6. möjliggöra medverkan vid genomförande av forskningsarbete.

Insatser för en ökad nationell styrning gällande rehabilitering och habilitering (och hjälpmedel)

- Socialstyrelsen har nyligen inrättat två nya vetenskapliga råd - ett inom arbetsterapi och ett inom fysioterapi
- Rehabilitering (arbetsterapi/fysioterapi) allt mer synliga i olika nationella kunskapsstöd som arbetas fram av Socialstyrelsen och inom SKRs nationella kunskapsstyrning (exv nationella riktlinjer, standardiserade vårdförlopp och vårdprogram)

Insatser för en ökad nationell styrning gällande rehabilitering och habilitering (och hjälpmedel)

- Förebyggande insatser, rehabilitering och habilitering lyfts fram som särskilda områden i förordningen kring ansökan om statsbidrag gällande omställningen till Nära vård
- Socialstyrelsen har fått i uppdrag att ta fram en nationell strategi och handlingsplan för rehabilitering och habilitering (och området hjälpmedel).

Insatser för en ökad nationell styrning gällande rehabilitering och habilitering (och hjälpmedel)

Riksdagen beslutar nu om ytterligare ändringar av hälso- och sjukvårdslagen 2026

- en medicinsk bedömning av läkare och sjuksköterska vid behov ska erbjudas oavsett tid på dygnet i kommunal hälso- och sjukvård
- region och kommun ska samverka med varandra i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården
- primärvården ska tillgodose både fysiska och psykiska vårdbehov.
- **det ska finnas en medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) i varje kommun**

SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER

Goda exempel

Rehabilitering i hemmet

”En kartläggning av rehabilitering i hemmet och dess effekter på individ, närstående och verksamhet.

Arbetssätt som utgår från den nära vårdens förhållningssätt behöver uppmärksammas och kunskapen om hur dessa arbetssätt kan förverkligas behöver spridas. Med den här skriften vill vi öka kunskapen om arbetssätt för rehabilitering i hemmet, dess utbredning och dess effekter.”

Läs mer om Nära vård och goda exempel på SKRs webb:

<https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard.6250.html>

Rehabilitering i hemmet

En kartläggning av rehabilitering i hemmet och dess effekter på individ, närstående och verksamhet

**SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER**

Hur märks detta ute på fronten...

Omställningen till Nära vård är dåligt förankrad bland primärvårdens medarbetare och ännu sämre inom den specialiserade hälso- och sjukvården. Men det rör på sig...

- Sedan 2022 har andelen arbetsterapeuter som känner till omställningen till Nära Vård ökat både inom regiondriven och kommunal primärvård. Ökningen är störst inom regionen där 20% fler av arbetsterapeuterna (79%) känner till omställningen 2025 jämfört med 2022.
- Andelen som upplever sig ha tillräcklig kunskap om omställningen har ökat med ca 20% (störst ökning inom kommunen) sedan 2022.
- Andelen som upplever sig involverad i omställningen har endast ökat marginellt sedan 2022. 34% av arbetsterapeuterna inom kommunen känner sig tillräckligt involverade i omställningen medan motsvarande siffra är 23% inom den regiondrivna primärvården.

KATALYSERANDE STRATEGIER

TA KOMMANDOT

INITIERA KLOKA
SAMARBETEN OCH
INTERAGERANDEN

ÖKA MED-
SKAPANDET BLAND
MEDLEMMARNA

FÖRHÅLLNINGSSÄTT I VARDAGEN

VÄGLEDA
OCH COACHA

V
Å
G
A
EXPERIMEN-
TERA

AKTIV ANPASSAD
KOMMUNIKATION

VARA TYDLIGA
I ALLT VI GÖR

VARA
KUNSKAPARE

VARA NYFIKEN
OCH LYHÖRD

SPORRA
VARANDRA

VISION

- Kunskapsbaserad arbetsterapi är en erkänd väg till ett jämlikt och hållbart samhälle. Omvärlden ser att arbetsterapeuter, oavsett var de utför sitt arbete, får människors vardag att fungera.
- Arbetsterapeuter har ett hållbart arbetsliv med god kompetens- och löneutveckling.
- Sveriges Arbetsterapeuter drivs av engagerade medlemmar och är en naturlig hemvist för alla legitimerade arbetsterapeuter och alla arbetsterapeutstudenter.

Visa värdet av
arbetsterapi
i den goda och
nära världen

FOKUSOMRÅDEN

Visa värdet
av ett hälso-
främjande
arbetsliv

Sveriges Arbetsterapeuters arbete med omställningen till god och nära vård...

Vad gör vi:

- Internt
 - Bygga professionens kunskap om vad omställningen innebär
 - Sprida goda exempel
- Externt
 - bidrar till ökad/vidgad kunskap/förståelse om vad omställningen innebär
 - sprida goda exempel
 - tydliggöra och påverka vad som behöver hända för att omställningen ska lyckas
 - Samverka!!!

Sveriges Arbetsterapeuter arbete med omställningen till god och nära vård...

Exempel på aktiviteter förbundet gör centralt:

- Nära vård-frukostar, föreläsningar, artiklar i Arbetsterapeuten, presentationer vid Arbetsterapiforum- med fokus på att öka kunskap och sprida goda exempel om arbetsterapeutens roll i den nära vården
- Nära vård-webben – med information, ppt-presentationer, länkar mm som kan vara ett stöd för både enskilda medlemmar och förtroendevalda
- Nära vård-enkäter – nationella medlemsenkäter om arbetsterapeutens uppdrag och förutsättningar i omställningen
- Medverkar i SKRs ledarskapsprogram
- Nätverkande och påverkansarbete - exv SKR, Socialstyrelsen, Vårdanalys, andra professionsförbund samt patient- och brukarorganisationer
- Opinionsbildning - debattartiklar, Almedalen, Arbetsterapins dag,

Vad betyder omställningen här hos er?

- **Vilka förflyttningar behöver ni göra?**
 - Hur bidrar ni till fokusförflyttningen mot mer hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande insatser?
 - Hur kan ni bli mer personcentrerade och tillgängliga?
 - Vilka "digifysiska satsningar" kan/behöver göras?
 - Hur bidrar ni till en ökad interprofessionell kompetens i er verksamhet
- **Vilka är era styrkor respektive svagheter?**

Arbetsförmedlingen och Steg till arbete

- Skrivelse till arbetsmarknadsministern och [debattartikel](#)
- Steg till arbete avslutas på 31 orter i förtid – arbetsterapeuter sägs upp
- Oklart hur myndigheten tar tillbaka uppdragen i egen regi

Debatt

Säkerställ att arbetsterapeuters kompetens tillvaratas på Arbetsförmedlingen, Britz

Utan ett adekvat individanpassat, klientnära stöd riskerar många att lämnas helt utanför arbetslivet. Det skriver Ida Kählin, förbundsordförande Sveriges Arbetsterapeuter.

SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER

Aktuellt gällande arbetsterapeuter i elevhälsan

Elevhälsoutredningen lämnar slutbetänkande i slutet av november

- Möte med utredningen x2
- Stora "kunskapsluckor" om vad arbetsterapeutisk kompetens bidrar med riskerar kvarstå
- Kopplat ihop utredningen med våra experter inom klinisk verksamhet och forskning

Vi arrangerar riksdagsseminarium 28 januari

Medicinskt Ansvarig för Rehabilitering - MAR

- Riksdagen beslutar nu om krav på MAR i alla kommuner
- Vår största påverkansseger sedan vi fick legitimation (på 90-talet).

MAR – så här går vi vidare

Planerar för flera seminarium kring implementerandet av MAR i alla kommuner

- Framtidens hälso- och sjukvård...
- Vårdarenan
- Almedalen

Debattartikel ligger redo när riksdagsbeslutet fattats

Samverkan med Socialstyrelsen kring de uppdrag de fått kring implementerandet

Behörighetsutredningen

- Föreslår att arbetsgivarens skyldighet gällande fortbildning stärks i lagtexten
- Föreslår reglerad specialistutbildning för logopeder och psykologer
- För professioner med treårig grundutbildning föreslås utredning av vidareutbildning genom ett "vårdprofessionslyft"
- Vi nådde inte hela vägen fram – nu måste vi skriva ett riktigt bra remissvar.

Remissvaret - Behörighetsutredningen

- **Positivt till lagstadgat krav på kontinuerlig fortbildning** för hälso- och sjukvårdspersonal, men tydligare nationell reglering och standard behövs för att säkerställa rätt och möjlighet till fortbildning för arbetsterapeuter.
- Fortbildningsbehov och genomförande ska bygga på dialog mellan arbetsgivare och arbetstagare, och arbetsbelastningen måste anpassas så att fortbildning kan genomföras även vid ansträngd ekonomi.
- **Förbundet efterlyser reglerad specialistutbildning med nationella examensmål och att Socialstyrelsen utfärdar bevis om specialistkompetens i arbetsterapi.**
- **Vårdprofessionslyftet bör utredas vidare**, men måste ta hänsyn till skillnader mellan professioner och säkerställa att mindre professioner som arbetsterapi inte missgynnas.
- Risk för att bredden av magister- och masterutbildningar minskar till förmån för riktade professionskurser – akademisk frihet och resurstilldelning till lärosäten måste värnas.
- **Flexibilitet och möjlighet till individuell fort- och vidareutbildning är avgörande för professionens långsiktiga utveckling och samhällsnytta.**

SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER

Grundutbildning, fort- och vidareutbildning - så går vi vidare...

- Agerat kraftfullt mot moderaternas beslut om att verka för att avakademisering av vissa professioner ska utredas – debattartiklar x2 samt citerade i Dagens Medicin
- Möte inplanerat med universitets- och högskoleminister Lotta Edholm i slutet av januari

Registerkontroll inför antagning till arbetsterapeututbildningen

- Regeringens promemoria ute på remiss. Vi planerar att svara och bifalla förslaget om att även arbetsterapeuter ska omfattas av belastningsregisterkontroll
- Märkligt att vi fallit bort från början, trots flera "påminnelser" tidigare exv genom remissvar

Beredskapsfrågan - hur jobbar vi vidare

- Vi har fått draghjälp av MedTech Magazine att uppmärksamma att hjälpmedelsfrågorna hittills saknas i den nationella beredskapsplaneringen och i regeringens proposition
- Möte med Emma Spak, chef för regionernas avtalssamverkan gällande beredskapsplanering, NSPL
- Kontakt tagen med socialdepartementet
- Tema på nästa möte med samverkansrådet och debattartikel planeras utifrån detta

Riktvärden för kompetens-försörjning i primärvården

- Regeringsuppdrag till Socialstyrelsen om att se över riktvärden för olika professioner (läkare, **arbetsterapeuter**, distriktssköterskor, fysioterapeuter och psykologer).
- Förväntas bidra till bättre förutsättningar för en fungerande kompetensförsörjning i primärvården, stärkt patientsäkerhet som en bättre arbetsmiljö.

Läs mer här: [uppdrag-till-socialstyrelsen-om-framtagande-av-riktvarden-som-underlag-for-en-starkt-kompetensforsorjning-av-primarvarden.pdf](#)

SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER

Kloka kliniska val eller icke värdeskapande vård – vad är det i arbetsterapi?

Olika begrepp:

- Choosing wisely /Kloka Kliniska Val
- Lägvärdevård
- Icke värdeskapande vård
- Insatser som saknar patientnytta

Aktivitetskrav i försörjningsstödet – Vad innebär det och hur påverkas arbetsterapeuter?

Bakgrund till reformen

- Regeringen och Sverigedemokraterna föreslår ett nationellt aktivitetskrav för vuxna med försörjningsstöd som har arbetsförmåga.
- Syftet är att motverka passivitet, långvarigt bidragsberoende och utanförskap. [\[regeringen.se\]](https://www.regeringen.se)
- Reformen är en del av en större bidragsreform som även innefattar bidragstak och kvalificeringskrav.

Vad innebär aktivitetskravet?

- Kommuner blir skyldiga att erbjuda aktiviteter som motsvarar individens arbetsförmåga.
- Individen blir skyldig att delta i dessa aktiviteter.
- Aktiviteterna kan inkludera:
 - Jobbsökaraktiviteter
 - Språkförbättrande insatser
 - Arbetsplatsförlagda samhällsnyttiga insatser
 - Studieförberedande eller arbetsförberedande insatser

Möjliga roller för arbetsterapeuter

- **Bedömning av arbetsförmåga:** Arbetsterapeuter kan bidra med funktionsbedömningar och aktivitetsanalyser.
- **Utformning av insatser:** Arbetsterapeutisk kompetens behövs för att utforma meningsfulla och individanpassade aktiviteter.
- **Samverkan med socialtjänst och arbetsmarknadsinsatser:** Arbetsterapeuter kan fungera som brobyggare mellan vård, omsorg och arbetsmarknad.

erika.johansson@arbetsterapeuterna.se

arbetsterapeuterna.se